

11. 3. 2014

Více najdete na www.nkp.cz a www.klementinum.cz <Pro novináře>

Nový Centrální depozitář v Hostivaři

Praha, Klementinum: Po dokončení výstavby 1. etapy, stabilizaci klimatických podmínek a závěrečných úpravách se v Hostivaři pro veřejnost otevírá nová budova Centrálního depozitáře Národní knihovny ČR. Budou v ní uloženy zejména svazky Národního konzervačního fondu a umístěna pracoviště pro zpracování fondů, digitalizaci i další služby, které se do nového působiště postupně přesunou z Klementina.

Nová budova Centrálního depozitáře v Hostivaři, jejíž [výstavba](#) započala v říjnu 2011, bude ve svých útrokách dlouhodobě uchovávat přibližně dva miliony knihovních jednotek. Po komplexním dokončení centrálního depozitáře je zde plánováno uložení cca 10 milionů svazků. Moderní stavba sousedí se stávajícím depozitářem vybudovaným na místě původního podniku Výstavnictví a otevřeným v roce 1996. V nové budově jsou uloženy zejména svazky Národního konzervačního fondu a dalších sbírek, dále zde budou pracoviště pro zpracování fondů, digitalizaci i další oddělení, která doposud sídlí v Klementinu.

Stěhování knihovních fondů

„V druhé polovině roku 2013 došlo k velkým přesunům knihovních fondů. Stěhování se nejvíce dotklo Národního konzervačního fondu, který je nyní uložen v nových skladovacích prostorech Centrálního depozitáře v Hostivaři. Paralelně s jeho stěhováním byly přemístěny i další významné fondy Národní knihovny ČR – například Konzervační fond 19. století, speciální dokumenty jako jsou plakáty, mapy nebo pohlednice, mikrofilmy či Archiv Národní knihovny ČR. V rámci uskutečněného stěhování došlo k pohybu asi 35 000 běžných metrů knihovních fondů, což představuje téměř 1 800 000 dokumentů. Díky důkladnému plánování a aktivní spolupráci všech odpovědných pracovníků proběhly tyto náročné přesuny bez větších obtíží,“ uvedl ředitel Odboru správy fondů Mgr. Tomáš Foltýn. Největší objem stěhování probíhal mezi starou a novou budovou Centrálního depozitáře v Hostivaři. Vystěhovat však bylo třeba i určité fondy uložené v Klementinu, zejména z důvodů postupně probíhající revitalizace tohoto jedinečného barokního komplexu. *„Hlavní přesuny fondů byly*

ukončeny ke konci roku 2013, v prvních týdnech roku 2014 pak probíhaly jen práce na dokončení stěhování Univerzálního knihovního fondu 19. století do nové budovy CDH. Studovnu Národního konzervačního fondu ve staré budově Centrálního depozitáře Hostivař, uzavřenou v návaznosti na stěhování od loňského léta, nahradí moderně vybavená studovna v nové budově, kam se přesunuly i zmíněné fondy,“ vysvětluje vedoucí Oddělení přípravy investic Ing. Alena Jankovcová. Veškeré přesuny probíhaly v naplánovaných časových horizontech, navíc bez jakýchkoli ztrát. Mnohé signatury se však budou v návaznosti na další rekonstrukční práce dále stěhovat, než budou dislokovány na finální místo uložení. To je velkou výzvou pro koordinaci veškerých aktivit směřujících k optimálnímu uložení fondů Národní knihovny i minimalizaci dopadů stěhování pro koncové uživatele knihovny.

Bezpečnost

Návrh dispozice nové budovy depozitáře vychází z několika podmínek, z nichž nejdůležitější je ochrana fondů a jejich bezpečnost. Mezi hlavní kritéria související s dlouhodobým uchováním fondů patří zabezpečení vhodného nastavení klimatu a intenzity osvětlení v depozitářích. Vzduchotechnické jednotky, které jsou určeny pro depozitní haly, trvale udržují v halách požadovanou teplotu 18 °C a 50% relativní vlhkost vzduchu. Vzduchotechnika pro kancelářské a studijní prostory zajišťuje 100% výměnu vzduchu, přičemž využívá rekuperace tepla a vlhkosti. Moderní filtrační systém zajišťuje vysoký stupeň čistoty vzduchu v celé budově nového depozitáře. V nejvyšším patře budovy je tzv. technická terasa se zařízeními určenými k chlazení, jejichž hmotnost se pohybuje v rozmezí 3–7 tun. Bezpečnost objektu zajišťují přísná režimová opatření, nejmodernější bezpečnostní technické prvky a nepřetržitá fyzická ostraha objektu úzce spolupracující s Policií České republiky. Proti ohni budovu chrání elektrická požární signalizace s moderními hlásiči, které umožňují detekci kouře, plamene nebo příliš rychlého exponenciálního nárůstu teploty. V depozitářích je nainstalováno plynové stabilní hasicí zařízení (SHZ), které pro hašení využívá inertní plyn dusík. Ve strojovně SHZ je umístěno celkem 330 ks tlakových láhví s dusíkem, přičemž jejich naplnění stojí cca 950 000 Kč. V porovnání se standardními hasicími zařízeními je tento systém nejšetrnější vůči uloženým svazkům, neboť pracuje na principu vypuštění plynu do prostoru, v němž zredukuje množství kyslíku pod hodnotu 15 %, a potlačí tak vznik požáru. Pro hašení výpočetní techniky je určeno tzv. hasivo nové generace Novec 1230. Obě plynová hasiva byla volena hlavně z toho důvodu, že nepoškozují hašené předměty a jsou šetrné k životnímu prostředí.

Nová stavba

Po dokončení stavby se po dobu cca půl roku stabilizovalo klima prostředí v depozitářích, než bylo dosaženo hodnot požadovaných správcem fondu. Výstavba nové budovy včetně

přípravných a projektových prací stála cca 387 mil. Kč (z toho vlastní stavební práce cca 350 mil. Kč). Jedná se o provozní budovu s celkovou užitnou plochou cca 10 000 m², z nichž třetinu (3 556 m²) zabírají skladovací haly s celkovou kapacitou pro 2 miliony svazků, které jsou rozmístěny od 1. podzemního až po 3. nadzemní podlaží. Po plánované dostavbě další části depozitáře a revitalizaci staré budovy by v Hostivaři mělo být uloženo přibližně 10 milionů knih; v Klementinu by pak mělo zůstat cca 1,7 milionu svazků.

Na jižní a západní straně nového objektu ve všech podlažích a kompletně v celém 4. podlaží jsou pracovny a dílny, které byly přesunuty z provizorních prostor ve starém objektu. V rámci postupného přesunu vnitřních provozních kapacit z revitalizovaného Klementina zde byla nově umístěna také pracoviště pro odborné zpracování knihovních fondů. Veřejnosti jsou přístupné zejména vestibul a studovna v přízemí, případně velký jednací sál ve 4. patře. V uzavřené části téhož podlaží je situována i jedinečná digitalizační linka projektu Národní digitální knihovna o rozloze 233 m².

Digitalizace

Oddělení digitalizace umístěné v Hostivaři disponuje jednou z nejmodernějších technologií, unikátními precizními skenery (v ceně 4–7 mil. Kč), jejichž výroba je téměř „kusová“ - z vyrobených částí se sestavovaly až na místě, kde se kalibrovaly na požadovanou přesnost. *„Knihy se nejprve důkladně očistí a zkontrolují, zda jsou ve stavu, že digitalizaci ‘vydrží’. Poté jsou předány k digitalizaci, kde se každý naskenovaný svazek katalogizuje - z elektronického katalogu se načtou metadata a připojí se ke svazku. Následně se projede OCR (Optical Character Recognition), které svazek indexuje a postupuje se do editace, kde se kontroluje kvalita digitalizace, obrazy se ořezávají a rovnají. Ve finále je vytvořen tzv. SIP balíček a ten je připraven formou bezztrátové komprimace pro uložení. Tak vzniká mateřská matrice, z níž se vytvoří uživatelská kopie, která je přenesena do aplikace pro zpřístupnění. Mateřská matrice je primárně uložena do LTP (Long-Term Preservation), kde je uchována jako záznam o národním kulturním dědictví pro další generace, její originál je ukládán v nejvyšší dostupné kvalitě ve formátu JPEG2000,“* popisuje Ing. Luděk Tichý, náměstek útvaru digitalizace a technologie, postup digitalizace knih. Denně je tímto způsobem zpracováno cca 52 000 stran (polovina v Praze a polovina v Brně), dávka na týden představuje cca 700 svazků knih, dohromady se jedná přibližně o 50 000 svazků ročně. Do konce letošního roku by mělo být v rámci projektu Národní digitální knihovna (NDK) digitalizováno 8,3 % bohemikální produkce minulého století, tzn. celkem asi 100 000 svazků.